

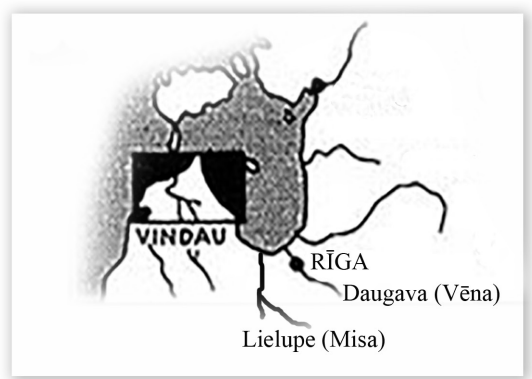
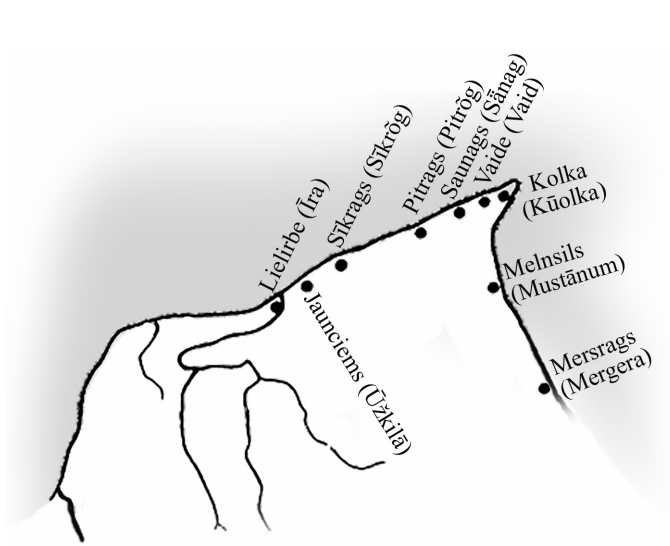
LIVONIJAS Miks SLAZDĀ Zandis

ALKAS SADEDZINA MŪS,
VARA – IZNĪCINA.

Onorē de Balzaks

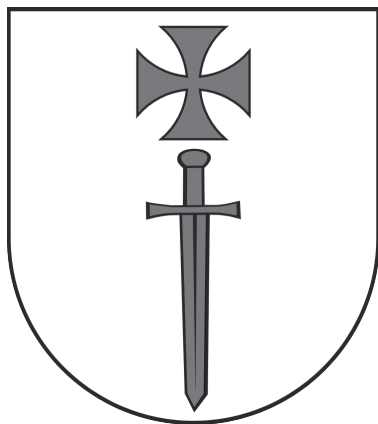

Miks Zandis
LIVONIJAS
SLAZDĀ

Miks Zandis

LIVONIJAS SLAZDĀ

KONTINENTS
RĪGA

UDK 821.174-3
Za 555

Copyright © Miks Zandis, 2019

Mika Zanda romāna "Livonijas slazdā"
publicēšanas tiesības pieder
"Apgādam "Kontinents""

Vāka dizains Artūrs Zariņš

ISBN 978-9984-35-964-9

© Mākslinieciskais
noformējums, "Apgāds
"Kontinents"", 2020

VĒSTURE ACĪMREDZOT PATĪK TIKAI TAD,
JA IEMIESO TRAĢĒDIJU, KAS APNĪK, JA TO NEATDZĪVINA KAISLĪBAS,
ĻAUNDARĪBAS UN DIŽENAS LIKSTAS.

Voltērs

Pirmā daļa

PAGĀNI

PIRMĀ NODAĻA

Mergera

1210. GADA APRĪLIS

Bū-bū-bū...

Dažus acumirkļus Ugo ieklausījās spalgaļās signāлтаures skaņās, kas nodalija Nakts Mātes tikko dāvātos sapņus no nepielūdzamā nomoda. Tās neapklusā. Un nozīmēt varēja pilnīgi jebko – ugunsgrēku, vilku bara parādīšanos, ienaidnieka uzbrukumu. Katrā no šiem gadījumiem ikviens ciema iedzīvotājs lēca kājās kā dzelts, jo kavēšanās varēja nozīmēt nāvi. Taču vienmērīgais tonis ļāva nojaust, ka tūlītējas briesmas nedraud. Tātad signāls varēja sludināt tikai vienu.

Nopūties viņš izstaipījās tā, ka nokrakšķēja kauli, plati atvēra acis, lai pa mazītiņo, ar buļļa pūslī aizdarināto lodziņu uzvertu kaut niecīgāko gaismas staru, tomēr tumsā pat loga kontūras varēja saskatīt vien ar grūtībām. Viņš piecēlās no guļvietas, kas bija izklāta ar mežacūkas ādu, un zem labā atslēgas kaula iedūrās, it kā mugurā būtu ietriekts dzelksnis, – tā par sevi atgādināja seni ievainojumi. Vēl lielākas nepatikšanas sagādāja pietūkušie ceļgali. Šī liga – nodeva aukstajai Baltijas jūrai – ciemā nomocīja visus vīriešus, kas nodzīvoja līdz Ugo vecumam.

Ziema atdeva vietu vasarai. Ledus izkusa, zivis pietuvojās krastiem, un pateicībā par to sievietes dāsni pasniedza Jūras Mātei prosas plācenīšus. Dienā Mergeras iedzīvotāji lida ārā no ziemā apnikušajiem mitekļiem – gluži kā lāči no migas –, lai pasildītos saulē, un dziļajos meža nostūros modās putni, kas caurām dienām čivināja slavas dziesmas siltuma atnākšanai, to-

mēr naktis aukstums vēl ņēma virsroku. Ugo stenēdams ķērās pie zābaku vilkšanas. Viņam tie nesa laimi un tika glabāti īpaši tādiem gadījumiem. Labās kājas zābaks neciešami spieda potīti, bet neviens taču tādiem sīkumiem nepievērš uzmanību, vai ne? Turklāt Ugo zināja, ka atliek vien ķerties pie īstiem vīru darbiem un visas sāpes, šaubas, neērtības izzudīs, itin kā tās būtu aizpūtis jūras vējš.

Namā nodunēja steidzīgi soļi.

– Tēvs! – uzsauca jaunākā meita Dana. – Tu jau pamodies? Tev palīdzēt?

– Iemācies vispirms pati ar sevi tikt galā!

Ugo atmaiga, oma uzlabojās. Dana auga sprigana, bija apveltīta ar neizsikstošu sparū, balss trallināja kā nenogurdināms zvaniņš, piepildot māju ar dzīvību un jautrību. Viņai līdzinājās arī jaunākais brālis Lēmo, turpretī vecākais dēls Zaks bija citāds – liela auguma, gluži tēvā iedzimis, veikls kustībās, runīgs, kā piedien īstam vīram, īpaši neizcēlās, strīdos nelīda, labprātāk paklusēja. Namā viņu tikpat kā nedzirdēja. Arī tagad viņš veikli kā ēna, gandrīz bez skaņas, aizsteidzās garām un aizcirta ārējās durvis. "Bet varēja taču pagaidīt, noskaidrot, kas aizkavējis tēvu," aizvainots nodomāja Ugo.

Neapmierināti šņākdams, Ugo attaisīja durvis. Ārā nebija daudz gaišāks, nakts melnumu nepāršķēla ne liesmiņa, un vējš neatnesa deguma smārdu. Viss ciems jau bija kājās, ļaudis satraukti sarunājās, skrēja uz krastu.

– Kas ilgi guļ, pieceļas izsalcis! – skrienot garām, uzsauca Imauts.

– Izsalkušo var pabarot, toties muļķi par gudru nepataisīsi, – uz senā drauga piezīmi attrauca Ugo. Pirmajiem, pašiem dedzīgākajiem, tiek ievainojumi un slava. "Cik drosmīgs bija karavīrs," pēc tam sacīs kaimiņi, mierinot atrautni. Savukārt laupījumu gūst tas, kurš saglabā vēsu prātu, bet pie šādas atziņas var nonākt tikai ar gadiem un tie, kas šos gadus nodzīvo.

Visi, pat sievietes un vecākie bērni, stāvēja augstajā, priedēm apaugušajā krastā un, aukstumā uzrāvuši plecus, raudzījās tum-

sā. Tik vecs vīrs kā Ugo drikstētu palikt pie viņiem, taču viņš nemēdza izmantot šo priekšrocību. Vecajais ir jāciena ne tikai prāta, vecuma vai bagātības dēļ. Un spēka rokās viņam pagaidām pietika – viņš gluži vai rotaļadamiem varēja pastiept baļķi, kuru tik tikko jaudāja pacelt divi vīri, un ar vienu roku izvilkta smagu laivu no ūdens. Reiz dēliem par izprieču viņš uzvēla plecos apseglotu zirgu un iznesa ārā no pagalma. Neviens tuvākās apkārtnes vīrs nevarēja mēroties stiprumā ar Ugo.

Zem smilšainās krants sakurtā lielā sārta atblāzma traucēja kaut ko saskatīt, tomēr uz jūras tālākajā pamalē austošās saules fona vidēja nošļauptās kuģa aprises. Bura bezpalīdzīgi plandīja vējā. Pēc Ugo pavēles ugunij tuvākie ļaudis veikli izmētāja pagales un apbēra tās ar smiltīm. Zem krants netālu no upes ietekas jūrā bija sapulcējušies vīri un stāvēja klusēdami. Pusaudži, arī lieku vārdu netērēdami, no upes grīvas vilka ārā vairākas zvejnieku laivas.

Ugo, cik vien tumsa atļāva, ielūkojās apkārtējo ļaužu sejās. Šķiet, atnākuši bija visi. Imauts, Kaže, Aso, Zīga, Vars – ar katru no tiem viņš bija piedalījies daudzās kaujās, ikviens bija spēcīgs un neuzvarams karavīrs. Par tādiem vajadzēja kļūt arī viņu dēliem, kas te stāvēja līdzās tēviem, arī paša Ugo dēlam Zakam. Daži jau varēja palepoties ar aizvadīto kauju atstātajām rētām, citi ar nepacietību gaidīja savu kārtu. Pret nepieredzējušo jauniešu prasmēm Ugo izturējās piesardzīgi. Viena lieta – triekt cirvi koka stumbrā vai, sievu un bērnu uzmundrinātām, mest šķēpu no salmiem taisītā izbāzenī. Pavisam cita – piedalīties cīņā ar īstu pretinieku. Ugo ātri izraudzīja pusotru desmitu ļaužu, pārējiem norādīja uz laivām un nosodoši pašūpoja galvu, pamanījis milzīgu loku. Ivo bija izcils šāvējs – to Mergerā zināja katrs –, taču mitrumā stiegra kļūs valga un zaudēs noturību, savukārt augstie loka pleci šaurībā ķersies aiz pašiem neiedomājamākajiem kavēkļiem un traucēs cīņubiedriem, turklāt tumsa var izspēlēt ļaunu joku.

– Palidzi mums, Vēju Māt, – beidzot nočukstēja Ugo, pacēlis galvu pret debesīm, ko lielākoties klāja smagi, robaini mā-

koņi, aizšķērsojot ceļu mēnessgaismai. Vairākus mirkļus Ugo nenovērsa acis no vietas, kur aiz mākoņiem slēpās veiksmes zvaigzne, un tikai tad likās, ka ir pazibējusi balta dzirkstelīte. – Vēju Māte ir ar mums! – viņš uzsauca jau skaļāk, lai tuvākie karavīri varētu dzirdēt, pēc tam pagriezās pret kuģi, kas uzskrējis uz sēkļa, un pavēcināja ar roku. Tūlīņ pirmais no vīriem iebrida ūdenī un gluži vai izgaisa tajā. Pārliecinājies, ka Ivo šaujamloks ir palicis krastā, Ugo uzmeta pāri galvai melnu autu, kas apklāja gan ieročus, gan viņu pašu, un sekoja klusējošajiem karavīriem. Pēdas uztaustīja šauro akmeņaino grēdu, ko nezinātāja skatienam slēpa ūdens. Viņš pieliecās un saplūda ar viņiem, kas lēni tuvojās svešajam kuģim.

OTRĀ NODAĻA

Barons

Erihs fon Brēds pamodās brīnišķīgā noskaņojumā. Sapnī viņš bija redzējis savu radnieku Frīdrihu, kuru savulaik par Svētās Romas impērijas karali gatavojās pasludināt divu gadu vecumā. Vēl nesen jaunā Vāczemes un Svētās Romas impērijas troņmantnieka stāvoklis likās neskaidrs, taču nu Brēmenes tirgoņi atveda uz Rīgu brīnišķīgo vēsti. Tagad sešpadsmit gadus vecais Frīdrihs baudīja Romas pāvesta Innocenta Trešā labvēlību, un, kā sprieda pieredzējušais valdnieka galminieks, jaunekli gaidīja dižena nākotne – par spīti nesaskaņām ģimenē. Un viņš, barons no senas dzimtas un jaunā karaļa radnieks, lai arī pa attālu sieviešu līniju, šai nākotnē varēja nospēlēt nozīmīgu lomu. Īpaši jau pēc tam, kad Frīdrihs apprecējās ar Aragonas Konstanci.

Barons tiksmīnājās par gaidāmo tikšanos Hoenštaufenu dzimtas pilī. Savulaik Konstance labprāt uzņēma viņu, Vāczemes sūtni, sava nelaiķa vīra Ungārijas imperatora Īmres galma. Cik tie bija brīnišķīgi laiki! Pirms desmit gadiem Erihs bija spīdeklis imperatores galma dāmu vidū, ar aso mēli apveltītā skaistule Konstance ne reizi vien pievērsa viņam savu īpašo uzmanību. "Interesanti, kā veidojas viņas attiecības ar Frīdrihu, kas pēc vecuma viņai varētu būt dela vietā? Bet mani, seno draugu, viņa noteikti varētu atcerēties. Un man tagad līdz mūža beigām pietiktu, ko stāstīt valdniekiem un galminiekiem par brīnumainiem ceļojumiem un izciliem varoņdarbiem tālajā Livonijā, kur es ar uguni un zobenu palīdzēju bīskapam Albertam nest Dieva vārdu barbariem."

Sapnī Frīdrihs par uzticamu kalpošanu atvēlēja viņam pa-

sakainu lēni un smaragdiem rotātu zelta karekli resnā sudraba ķēdē. Barona roka nevilšus tuvinājās krūtīm, kur vajadzētu karāties vērtīgajai dāvanai. Tik tiešām – delna pieskārs dārgmetāla malām, un pirksti tās noglāstīja. Kaut arī to bija pasniedzis nevis topošais imperators Frīdrihs, bet gan tikai jaunieceltais Zobenbrāļu ordeņa mestrs grāfs Folkvīns, pie kura viņš bija nosūtīts, lai inspicētu un pabalstītu ar nesamaksājamiem padomiem, – vienalga, velte bija tā vērtā. I tiešā, i pārnestā nozīmē. Un kur tad vēl tilpnē esošā lāde ar dzintaru, kas uzpirkts par grašiem! Lielākā daļa gan nepiederēja viņam personīgi, taču mēdz teikt: "Svētīgs ir tas, kas tev atlīdzina..." Vai tad tas nebija sacīts par tādiem kā viņš, par šīs pasaules vareno sūtņiem, kas atnes labas ziņas un izcilus dārgumus?

Padrūvējies par drēgno vēju, barons izstaipījās, izkrakšķināja plecus smagajās drānās un atskatījās. Pēc divu kuģu iziešanas no Dinamindes laiks bija brīnišķīgs, spīdēja silta pavasara saule, pūta ceļavējš, bet dienas otrajā pusē pie apvāršņa parādījās dūmaka, ietinot pamali un arī otro kuģi, kas veda piligrimus atpakaļ uz Vāczemi. Pamazām vējš pierima, jūru apklāja bieza migla. Kuģis šūpojās ņirbošajos vilnišos, kas stāstīja par neseno vētru. Liekas, šī aijāšana pirmīt arī iemidzināja fon Brēdu. Tagad viņu ieskāva pilnīga tumsa, bet migla palēnām izklīda, un virs galvas iespīdējās pirmā zvaigzne, tātad varēja cerēt, ka šķiperis – lempīgais, stūrainais un kā lija sirmais Ginters – beidzot atradīs īsto ceļu.

Gluži kā atbildot uz Eriha domām, lielā četrstūrīnā bura ieplīvojās, piepildījās ar vēju, iesveķotās virves nospriegojās, un no augstu virs ūdens paceltā priekšgala atskanēja kliedziens:

– Es redzu uguni!

Ieskatījies barons arī pats ieraudzīja liesmas krastā, kas acīmredzot nebija pārāk augsts. "Varbūt zvejnieki pēc veiksmīga loma gatavo ugunskurā ēdienu," viņš sprieda. "Tā ir cerība, ka pirmo šī nogurdinošā ceļojuma dienu tomēr izdosies pabeigt ar ērtu naktsmitni uz cietas zemes, kur cilvēku nevārdzina pastāvīgā šūpošanās, kas uzdzēn rīklē pretīgu nelabu-